

Ezen lapok minden héten négyezer, u. m. kedden, csütörtökön, pént. és vasárnap-jelennek meg. **Előfizetési ár** félre Buda-pesten házhoz-hordással 5 ft., horitékban 6 ft., postán horitékban 6 ft. ez p. A hirdetések minden apróbetűs hasábrorait 5 (öt) ez. kr. fizetik.

Vasárnap

167.

Aprilis 20. 1845.

Előfizethető helyben a kladóhivatalban, **gránátos-utczai** Dlabhy-házban **466ik** szám alatt, és minden császári királyi postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomba s külföldre menendő példányok, csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetők meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Kinevezések. Újabb jótékony adakozások a szepesmegyei szegények részére. A pesti kikötői társaság tartandó közgyűlése iránt. Nézzünk szét a teendők között III. Megyék: Közgyűlések Tolnában. Zalai ellen-czáfolat Budapesti hírharang. Tudományos világ (Hazai literatúra. Ujdonságok.) Hirlapi szemle. Külföld. Franciaország. Nagy-britannia. Spanyolország. Amerika. Egyesülési közlés: Jégverés ellen biztosítás. Jelentés Kiss János superint. munkáját illető. Hivatals és magánhirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Öcs. ap. kir. Felsége M u k i e s Simon váltófeltörvényszéki il-nököt a hétszemélyes törvényszékhez váltószaki előadóvá, ennek helyébe pedig váltófeltörvényszéki ilnökke J á r y Györgyöt, sz. kir. Pest városa bíráját, méltóztatott kegyelm. kinevezni.

Öcs. ap. kir. Felsége a pesti kir. egyetemnél ürességben levő orvosi rendőrség és orvosi törvényszék-tudományi tanszékre R u p p János tudort méltóztatott kegyelm. kinevezni.

Szerkesztőségünkhez mult számunk óta S z e p e s m e g y e-nek szükségben szenvedő lakosai részére beküldött 34 ft 30 kr pengőben, mint sz. kir. Debreczen városa polgáraitól nyújtott segedelem. Teszen (a mult számunkban kitétt 5 ftal) a kezünkél lévő újabb adakozási összeg 39 ftot 30 kr pengőben. Begyűlt ennelfogvást Szepes részére (a már elküldött 925 ft 52 kr és 1 aranytal) mostanig összesen 965 ft 22 kr pengőben és 1 arany.

A pesti kikötői társaság f. 1845dik april 27kén vasárnap délutáni 5 órakor a nemzeti casinóban közgyűlést tart, melyre minden tag hivatalos. — Gróf Széchenyi István.

D (Nézzünk szét a teendők között. III.) Soha sem valánk képesek felfogni, hogy azok, kiknek részéről eredmény leginkább azon javjeszések, melyek a megyei szerkezetet némi kormány intézkedések következtében állítólag fenyegető veszély miatt támadtak, miért nem valának és nincsenek eltelve illyes aggodalmakkal akkor, mikor a mostani állapot önzemlék szerinti megváltoztatására nézve tették és teszik indítványukat. Legkisebb gond sem aggasztja illyeneknek keblét, midőn például a honorátoroknak megyei végzése által kívának választói képességet tulajdonítani, holott tudniok kellene és tudják is, hogy ez törvény tárgya, és hogy minden hatalom, legbizonyosabban körén tuli terjeszkedés által, eszközi végromlását. Nem sejtene semmi veszélyt, midőn népképviseletet, vagy általában képviseleti rendszert és pedig olyan széles alapokra állítottat javasol-gatnak, mely mellett sem az iránt, hogy a vagyonnak, és ahoz kötött érdekeknek, sem pedig arra nézve, hogy az értelmességnek meg lesz adva kellő nyomatéka, legkisebb biz-tositékra sem lehet akadni. A legnagyobb lélekismereti nyu-galommal tervezgetik azon módokat, azon kis tekintélyt és hatalmat, mikkél a megyei főkörmányzók tisztválasztások körül még bírnak, ezek kezeiből kitekerítendőket, hogy így a pártokra szakadt értetlen és oly könnyen elesétható tö-megekkel szemközt, ne álljon semmi szilárdabb tekintély, hanem egy merő figuránssá alacsonyított főkörmányzó, mint engedelmes eszköze a pártok zsarnokságának. Csak igen ritka és inkább czifra szavakban kitörő, mint gyakorlatban ö-zinteségre mutató, feljajdulásokat tapasztaltunk akkor, mid-őn egyik párt a másiknak szólhatási jogát nem tisztelte, sőt elnyomta; midőn a nyilvánosságot néhány hivatalnak zajongása bitorolta; midőn a törvények végre nem hajtatnak vagy elhanyagoltattak. Csak itt ott és csak ritkán mutatko-zik oda irányzott gondosság, hogy a közigazgatás mellőzhet-len tekintélyét a nép szemében, tisztviselői zsarnokság, zsarolás és százkéle visszaélés, ne szállítsák mindinkább alá. Pedig mind ezek egyenkint, annyival inkább együttvéve, a legkomolyabb aggodalmakat költetheték volna fel, és indokul szolgálhattak volna, az azokban kétségtelenül rejlő veszélyek ellen ovakodni 's elhárító eszközökről is gondoskodni.

Azonban a javjeszések legnagyobb része mind ezek ál-tal csak igen kevés riasztott föl nyugalmából. Erősen hitte, és hiszi az ábrándozónak ezen neme ma is, hogy mind azon anomáliák 's visszaélések, melyeknek ő jelentőségét kü-zsöni, elválaszthatlanul azonosítva vannak azon szerkezet-el, melynek körében helyt foglalnak: — reményli hogy el-leneinek azon közönyössége, mely eddig oly sok bajnak vala kuforrása, örökké fog tartani; — kecsgeteti magát, hogy a győzelem végre is ön eszméit leend, 's hogy varázs-erejének sikerülend, azon szerkezetet, melybe a bomlásnak minden magvait maga szórta széllyel, melynek alapjait maga rendítette meg, még is fenntartani, feltéve természetesen, hogy működése a többi alakított státushatalom, és név-szerint a kormány, meg az ellenkező pártok, egymásra kul-csolt kezekkel nézzék, 's az átalakítási nagy munkába, melynek sikerét oly szépen készítették e bölesek elő, avatkozni a vi-lágért se merészeljenek. Innen van aztán, hogy az emberek ezen osztálya, egy részről a bitorlások különféle nemeivel kivitt, más részről a közönyösség tehetetlen gyöngeségével magának engedett állás veszélyeit, hazai ügyek, a nemzetnek kedves szerkezetek veszedelmével azonosítja, 's az alkotmány főmunkáinak minden biztosítékát únpártja tulnyomóságá-ban 's egyedáruskodásában gondolja feltehatlanul. Termé-szetes tulajdona az, a személyes érdekekhez tapadt és azok-ból folyó balfogalmak korlátoltságának, hogy mindent csak magokra visznek vissza, 's minden kívülről jövő, bár leg-törvényesebb befolyást is eltávolítani, vagy legalább határ-talanná tenni törekcsenek. Ebből magyarázható azon jelenet, hogy ha ezen osztálya az embereknek mélybölcsen kilépett

is terveivel, azok mindig olyanok valának, melyekről a legmindennapibb belátású ember is tudhatta, miképp kivihetlennel, a mennyiben megoldatu pártérdeknek volnának csupán előmozdítóji, mystificáltatni pedig önmagát ma már senki sem engedi. Ez fejt meg azt is, hogy a gyakorlati élet mezején maga a javjeszések ezen osztálya vala legin-kább annak oka 's eszközlője, a mi rozsat és sajnálatost a pártszellem fondorkodásai elkövettek és követnek, 's a megyei szerkezet gyökereit 's annak életnedvét kiszárita-ni indul.

Kiáltó ellentét áll fen tehát a javjeszések szavai és megelőző eseklvései meg mostani magoktartása között, mely méltán szolgálhat indokul mindenkinek, hogy szavaiknak ne higyen. Ezen ellentét magyarázhatja részint a felebbiekben megértetelt már, részint pedig még nagyobb világosságra deríthető, ha azt tovább és mélyebben elemezzük. Honunk-ban, ellenkezőleg más alkotmányos országok példájával, az ellenkezőpárt, egyszersmind mint mozdító és irányt-adó, tetteleg szerepel, holott a dolgok természeté szerint, az ellen-zéknek az akadályozás, megakasztás szerepére kellene szorítva lenni; mi hogy nem így van, tagadhatlanul csupán számos és hosszas balfogásoknak lön szerencsétlen követ-kezőse. Minden alkotmányos országban csak úgy áll fen a dolgok normalis állapotja, ha az ellenzék van kisebbségben, és így mozdító irányt-adó szerepet nem vihet sehoh, hol a dolgok rendezet kerékvágásukban moznakak; sehol sem szabad tehát egyéb tennivalójának maradni, mint vagy ellenzeni, korholni, népszerűsíteni a létező kormányzati rendszert, és minél több akadályokat gördíteni elibe, vagy pedig mind azon kérdéseknél, melyek per excellentiam haladásiaknak nevezetnek és jogkiterjesztést, az újabb kor eszméinek való-sítását vagy valamely régi törvénynek vagy kiváltságok-nak megszüntetését, az ő szerkezetek illyen szellemben átalakítását és újjal föleseresését tárgyzazzák, még sokkal többet kívánni, mint a mi ez utóbbi irányban javasoltatik, vagy az akkor fenálló körülményekben kivihetőnek látszik. Mivel pedig minden politikai párt vágyik a hatalomra, 's ha azt bírja, megtartani is ohajítja, nincs természetesebb, mint az, hogy az első, t. i. a megakasztási szerepre, ott szorit-koznak többnyire az ellenzéknek, hol semmi reményök nincs hatalomra vergődhetni, amásikat pedig ott viszik rendszerint, hol ezen reményök vagy nem szűnt meg egészen, vagy pedig a hol az illyen eljárásból a körülmények kedvezése mellett erőt és így jövőd felvergődhetést jósló valószínűséget mér-hetnek. Vannak azonban helyzetek, melyekben az ellen-zék ezen kettős szerepet egyszerre vinni igen czélszerűnek tarthatja, és ezen amphibias helyzetbe van, a már említett balfogások következtében, helyezve a magyar ellenzék, mely-ről itt, közbevetőleg mondván, most mint politikai pátról, és nem egyes tagjairól szólnunk, kik között számos jeles férfiak méltán igénylik tiszteletünket. Ha minden ellenzéknek nél-külözhetlen kelléke és eszköze bizonyos körülmények között a tulzás s, mennyivel inkább nem lehet el e nélkül a miénk, mihelyt t. i. nem annyira a haladás eszméit valósitani, mint ezen ezél elérését inkább gátló mint előmozdító, mostani áll-lását megtartani kívánja? — mit pedig mint politikai párt-nak, mely hatalomra vágyik, kívánia természetesen — hi-szen állásának öszvesége csupa tulzából és túleszigazott álla-potokból fejlődött ki jelen mivoltára. Erejének nagy részét a kormány minden lépése iránti túlvitt feltékenységéből meríti — országgyűlési állása, a régi időkben, minden irányban követett, és túlságú vitt nemleges politikának köszönhető: megékébeni nyomatéka a vele semmi rokonszenvet sem érző és mégis túlságú közönyös pártok apathiajából származik: — a szabadszólás barátjának per excellentiam azért tartatik, mert tagjai gyakran túlságú éltek e joggal vissza: — a nyilvánosság lezsfőbb örjének azért mondják sok értelle-nek, mert a nyilvánosság megfertőztetői, a szabadszólás joggal gátló ellen tulzású viite az engedékenységet: — a honi ipar legfőbb pártolójának új czimével azért vél dicsek-hetni, mert ezen eszmét is túlságú eszigatja fel: — az egy-sülési szabadság főörjének azért hirdetik némelyek, mert e mezőni legujabb műveiben is nagyon észrevehető a túlságú vitt elvek nyomai. És ezen modorban még igen soká lehetne e lajstromot folytatni, annak bizonyosságul, mit előre boesá-tánk, hogy tudniillik a magyar ellenzék helyzeténél fogva túlságokból él.

Ha azonban méltányosok akarunk lenni, meg kell val-lanunk, hogy mindezek körül némi tekintetben ártatlan a magyar ellenzék, és hogy ez állapot a „helyzetnek bűne”, nu vice de position, a mint a francia mondja. Midőn a magyar ellenzék, azon valódilat őt megillető állást elhagyva, mely-lyet a kormány irányában elfoglalt volt, és a mellyen egész-szen conservatív szellemben, az alkotmány fenntartása körül annyi érdemeket tón, részint a körülmények hatalma, részint a kormány nemlegessége által kényszerítve, a haladási kér-désekben irányt adó és mozdító szerepre ment által, sym-pathiákat, támaszpontokat kellett keresnie, mellyek sege-delmével és rájuk támaszkodva, eszméit, terveit valósitassa. Ezen eszmék olyanok valának, melyek más nemzeteknél megelőző világesemények 's társadalmi forradalmak követke-ztében foganszóttak meg elméletileg, és náluk tetteleg és ösz-szehangzásba is hozattak a fenálló viszonyokkal az említett tényezők által, mi alatt nálunk csupán a századnak mind ezen előzmények behatása mellett kifejlődött és hozánk is kiterjeszkedő szelleme tette azokat népszerűkké, és pedig csak keveseknél, mert a műveltség foka általánvéve alacsony,

és így a fogékonyság az efféle eszmék megizelésére valódi-ságban akkor még kevésbbé vala kifejlődve mint ma, főleg a megyékben, pedig ezeknek kellene lenni akkor az egyedüli emeltyöknek, mert a sajtó akkor mai jelentőségére sem emel-kedett volt még fel. És mégis találta az ellenzék a keresett és nélkülözhetlen sympathiákat — az ifjuságban. Ez volt az ellenzéknek legelső és leghatályosabb szövetségese, mellyhez később még néhányan csatlakoztak — hatalmas kivált, mind országgyűlési és megyei tanácskozásaink rendezetlen állapo-tánál fogva, mind pedig azért, mert ezen sereg kifogyhat-lan, és a távozók helyére mindig mások és pedig számosab-bak lépnek. Mi vala természetesebb mint az, hogy a sebesen lüktető ifju magyar vér, a hirtelen lobbanó phantasia, a könnyen felizgatható lelkesedés és mind azok, mik az ifju-ság mind gyöngéjt, mind erejét képezik, nagy nehezség nélkül lönnek kizsákmányolva a kor eszméi javára, melyek-nek legnagyobb része oly szépen hangzik, és a még mindent rózsaszinben látó ifju kedélyeknek oly vonzó és gyakran el-ragadó alakban jelenik meg. Kiképzett és megállapodott vé-lemény a kor eszméinek mi módoni létesítése iránt nem léte-zett hazánkban, és így mi vala megint könnyebb, mint azon véleményt keresztelni el annak, mely az ifjuság kebléből és ajkain keresztül, rokon- és ellenszenyek alakjában, az el-lenzéknek természet szerint támogatólag, tört ki, és amál el-terjedtebbnek, általánosabbnak és népszerűbbnek tartaték, minél nagyobb robajjal nyilatkozott, és így minél inkább volt képes az ittott, mert megriasztott és meglepetett, tehát csak halkal jelentkező ellenhangokat elfojtani. Akkor még szűkebb korlátok között mozott a sajtó mint ma, mi vala tehát ismét könnyebb, és mi lehetett volna plausibilisebb fallacia, mint a robajjal nyilatkozó ifju véleményeket a sajtó pótlékának hirdetni, 's kiesapongásaikat ezen hiánnyal palástolni. Amde az ifju phantasia nem igen mértékelt. Ha változtatásról van szó, azt ohajítja többnyire, mely a régieknek még nyomait is eltörli; — ha javításról, azon eszmét karolja föl legmelegebben, mely a képzeltető javítás maximumával kecsgeteti képzelgő tehetőségét. És így lön, hogy az ellenzék, miszerint a mostani körülmények között annyira hatályos szövetségeseit megtartsa, tulzásban vala kénytelen keresni menedéket. És ne mondja senki, miszerint az ellenzéknek a viszonyok elavultsága 's a változtatásoknak szüksége kölesönözé azon erőt, mellyel rendelkezik. Ha ez így volna, ugy a korszerű, a létesíthető változatosokra birna szoritkozni, de ezzel sajnálandó helyzeténél fogva nem lehet beérnie, mert így öszse kellene olvadnia azok-kal, kik az így értelmezett változtatásokat ohajítják, mi ál-tal, mint politikai párt, lenni megszűnnék. Elett tehát csak a tulzás tartja fen.

Ez a magyar ellenzék mostani állásának rövid történetje; ezen uton jutottunk oda, miszerint ma már tulajdonképen nem is tudhatjuk, bármely tanácskozásk alkalmával, hogy hol van tulajdonképen a többség, miután ez iránt tisztába jöni csak ugy lehetne, ha a közvélemény nevé bitorló szövetségese be-folyása egyszer mindenkorra el volna mellőzve. Így lön, hogy egy egész politikai párt ereje oly elemen feneklik leg-főképp, mely elem a polgári társaságban tulajdonképen sem-mi egyebet nem képvisel, mint — a korától elválaszthatlan illusiókat.

A mesterkelt állások azonban hosszúra fen nem tartha-tók, és az ellenzéknek, melynek ereje csupán a viszonyok abnormis állásából következik, egészen más alapokon kell organisáltatni, mihelyt azon esetleges okok, melyekből mostani állása foly, bármily irányban lényegesen változnak. Így például nem igen lehetne nagyobb csapást gondolni az ellenzékre mint politikai pátra nézve, amál, mint ha a kor-mány eddigi, legtöbnyire nemleges állását törvényhozási és közigazgatás mezején, egészen törvényszerűvel, de tette-gessel eseréli föl. És itt van kulcsa azon aggodalmaknak, melyek a kormánynak legujabb illy természetű intézkedései következtében, némely említett javjeszésekkel keblében föl-támadtak. A mozgás életnek jele, és így bármely irányban és részletekben mutatkozzék, mindig igen ve-szedelmes arra nézve, ki csak ellenének megmerevültsége miatt látszott nagyon mozgékonynak, és tunc némi izomsság képeben elő. Nem vala tehát kényelmesebb mód, mint híven az ellenzéki szerephez vést kiáltani, 's mert tulzából élünk, túlságos félelmekben keresni dicsőséget, és férfiaságunk je-leit ezen nyúltságú állat tanusítani. Sajnálatos taktika, mert hiszen nemzetnek nem a félelemtől, hanem a bátorságtól kell kémi tanácsot, de szerencsére olyan taktika, mellyel ma csak igen keveseket lehet mystificálni. Az értelmebbek üd-vözléni fogják a jelentkező mozgékonytságot, mindent elkö-vetni, hogy az megteremje sikereit, 's minden irányban foly-tatva a törvényszerűség és alkotmányosság alapján, előidézze a normalis haladás lehetőségét, mit alkotmányos országban nélkülözni nem lehet, és azt, mi ennek eszméiképpen elő-futója, t. i. az ellenzéknek minoritásra olvadása.

Ugy hiszszük meg van fejtve ezekkel azon feladás, mel-lyet ma kifüzünk magunknak, miszerint tudniillik megmutat-suk, hogy a esatater, mellyen küzdenünk kell, teljességgel nincs veszélyeztetve, és a csak rajta találató nehézségek el-hárításán kell igyekeznünk. — Miről azonban egymás szá-mára tartjuk fel nézeteink előadását.

Megyék.

T o l n á b ó l. Szegszárd, apr. 9. F. hó 7kén rend-szeres közgyűlésünk volt. Elnök alispán ur a számosan egy-begyűlt KK. és RRket szivesen köszöntvén, felkelt Perczel

M. tb., figyelemzést az RR-ek azon több megyében már tetteleg behozott kormányi új rendszerre, minél fogva a részint hivatalokról leköszönt, részint elmozdított törvényes főispánok helyett törvénytelen című helyettesek neveztetnek. 's azonfelül, hogy a megyékbeni állandó lakásra, közgyűlésekben 's törvényszékekbeni elnökösködésre köteleztetnek, a megyéktől járó rendszeresített fizetéseiken kívül, még a kormánytól évenként nevezetes zsoldot húzni, sőt oldalaik mellé még titkoknok is adni fogának. A kormánynak eheli, a megyék municipális jogaik gyengítésére irányított intézkedései szónokló tb. urban aggodalmat szültek; kívánatos volna pedig, véleménye szerint, a megyék municipális állását mindaddig, míg más biztosító módok fel nem találtak, a magok épségében tartatani, miért is annak idejében föllépésre 's óvó határozatok tételére hiva fel a KK. és RR-ek, és minthogy ő a jelen pillanatot a kérdés elvileg tárgyalására legalkalmasnak látja, mert számunkra oly praesidium nem lévén még nevezve, még eddig tanácskozhatunk a tárgy felől, a nélkül, hogy személyes rokonszenv vagy gyűlölség szavainkat korlátozná, javaslatát következőkben terjeszté elő: 1) A megyében törvényeszerűleg csak olyképp elnökösködhetik, ha a rendszeresített fizetést huzza, nem pedig a kormányt fizetése, azért a megye illy hivatalnokot maga felett elnökösködni ne engedjen; 2) az elősorolt irományi új rendszer által vesélyeztetett megyei önkormányzati világ megmentése 's a törvénytelen beavatkozás mellözése tekintetéből határozassék el, hogy a megyei kormányzó a megye tisztviselőihez a maga rendelkezései egyedül a megye rendes alispánjai által intézhesse; 3) a megye pécsejtje, mint a közigazgatás jelképe, az alispánnal maradjon; 4) a megye törvényszékein csak a választott bírák bíraskodhassanak; a kormány által kinevezett egyén pedig azokon ne elnökölhessen; 5) tétessék az elnököl alispánnak kötelességül, hogy azon esetben, ha a megyéhez főispáni helyettes kinevező rendelkezés érkezik, rögtön gyűlést hirdessen, és újítottassék meg azon korábbi kövesség, minél fogva az alispánok a hozzájuk intézett felsőbb elnöki rendelkezéseket a megye elibe terjeszteni köteleztetnek. Szónokló táblabírák ezen indítványra számos pártolóra és ellenzőkre talált; az indítványt pártolók közül némelyek a tett indítvány következtében, oly határozatot javasoltak, hogy a megye a főisp. helyettesek kinevezését javaslataiban keletkező oly kormányi intézkedést, mely a gyakorlatban levő törvényen nem alapul, el ne fogadjon; voltak mások, kik municipális rendszerünket a főisp. helyettes befolyása által annyival inkább látták vesélyeztetve, minthogy a valóságos főispánok amugy is az országgyűlésen inkább a kormányt, mintsem az országot képviselik és felette szükségesnek vélték az ovakodást, mert késő lenne majd teljajdulni már akkor, ha a háló fejünk felett összeesapott. Jónak és czélszerűnek látták ismét többen ugyan az indítványpartolók közül, még ő es. kir. főispán országunk melyen tisztelt náborát is alázatos bizodalommal megkérni: hogy a fejedelem és ország közti közbenjárói törvényes tiszténél fogva ő Felsőségét azon aggasztó új kormányi rendszernek visszavonására birni méltóztatnék. Az indítványt számos ellenző részéről legelsőbb emelt vala szót másod-alispán A. ur, oda nyilatkozván, miképp a kormány intézkedése ellen, miszerint a főispánokat vagy helyetteseket a megyékbeni állandó lakásra kötelezi, panaszt emelni nem lehet, mert csak a törvények, jelesen az 1723. 56. cikknek rendelkezését lépteti erőbe, a főisp. helyettesek kinevezésének pedig már folyamatos gyakorlatában lévén, sőt ezen megyét is már főisp. helyettesek kormányozván, az ellen a megyei Rendek nehezítő észrevételeiket 's óvásukat annak idejében soha ki nem jelentették. Történeti valósult tény az, mondá még többek közt másodalispán ur, hogy hátramaradásunk főoka mindig a hazafiak felekezeti megszakadása 's a kormány iránti bizalmatlanság volt, holott mégis csak a kormányban összpontosulhatnak a különböző érdekek; ezen tévedéstől vissza kell térnünk az alkotmányos ösvényre, és őszinte bizodalmat nyilvánítnunk érélyes és büles kormányt iránt 'sat. — Mindezek tekintetéből, mind pedig annál fogva is, hogy a főisp. helyetteseknek a kormány által állítottlag határozott főresekre nézve hivatalos adatok hiányzanak, az indítványban elősorolt kormányi intézkedés legkisebb aggodalomra sem nyujtván okot, 's ebből az indítványozó által kivont, sőt a megyét municipális jogainak minden önkény ellen megőrzésére 's épségben tartására elegendő morális erővel bíróknak tartván, az indítványt félretétetni kívánta; és az indítvány ellenzői közül számosan illy értelemben nyilatkozván, az indítványt egészen mellőzni szorgalmazták. Felhozott Gf. A. által, hogy felsőbbeségi befolyástól csak olyen tarthat, kinek lelke sugalja — bár akarata ellen, többé gyökölma nem képes — hogy lépésai a rendes törvényes utról eltérve, a haza valódi boldogságát szem elől vesztve, mellékes utakon sántikál, mellékes ezélokot hajhász; ki ellenben nyugodtan élvezi az alkotmányos szabadságot, ki a törvényeket tiszteli és mások által tiszteltetni akarja, ki lépésait a törvény korlátai közt folytatja, az felsőbbeségtől tartani soha sem fog, sőt örüld, hogy a kormány tandem aliquando dolgait a csendes, rendes és törvényes vágásba visszahelyezni iparkodik. Midőnek az indítványozott tárgynak minden oldalról megvitatása után, elnököl első alispán ur az ellenzők többséget képezett számához képest a végzést kijelenteni akarta, az indítvány pártolói — bár az oldasztal mellett számos táblabírák pontosan vezették a szónoklók lajstromát, melyből kiki köztök a nevezetes többséget, melyről kétség azonban egy sem volt, egy pillanattal is kivethette volna — a tárgy elhatározását, azon többször hallott cikornyás előadásnak, miképp csak az intelligentia határozna, ellenére, szavazat alá boesáttatni szorgalmazták, reményelve, hogy ismert fogásokkal tán a bajon nyers erővel még segíteni lehetne; mely kívánságnak elnököl alispán ur annak

nyilvánítása után, hogy ámbár a végzést az előtte kétséget nem szenvedő többség előadásához képest, lelkiismeretének teljes megnyugtatása mellett, kijelenteni képes volna; mivel azonban szoros elve szerint soha semmit erőtetni nem kívánt, engedvén, — nyomban közhatározatnál fogva a szavazatszedő választmány elnököl Szuha Sándor tb., tagokul: Daróczy Zsigmond kanonok, Bezerédj István, Stankoványky Imre, Percezel István, Miltenberger Miklós és Simon Rudolf tb. és a négy járásbeli fősz. bíró és Forster Károly tiszti főügyész urak nevezettek ki; és ezen választmány rá ruházott tisztében eljárván, a szavazat eredményéről nyomban jelentését oly értesítéssel, miképp a szavazásrai kérdést illyképp tüzte légyen ki; vajjon a tett indítványt a szavazók egész terjedelmében elfogadják-e, vagy félretétetni kívánják? — felhozta, mely szerint 110 szavazattal 74 ellen az indítványt el nem fogadtatt, 's a mai ülés illyképp befejeztetett, és tényre vált, hogy a nemes pestmegyei irány nálunk visszhangra nem talált.

☉ Zalából, martius végén. Uramfia! milly esapás az, ha az embert a sors esillagászszá tevő, 's még jó messzesőt is nyujta kezébe, hogy fölfedezhesse a bolygó ragyogványokat, melyeket az avatlan 's fegyvertelen szem vagy nem lát, vagy ha lát, szemeszálja elállván fényén, üstököt, seprőjét magához tudja, 's benne elsőrendű égitestet kápráztat orra előtt! — Herschel óta szinte napjainkig nem voltak olyan hadonázó ellenségei a' világ egy csillagászatának sem, mint támadtak árva fejeknek, ki megyénk egén, a legújabb időkben, különös üstököszt fedeztem föl, mely Európa nyugati, déli 's keleti szárazsát 's vizeit, a nélkül, hogy azon tartományok híres csillagásztól észrevételezt volna, bebolygván: általam (miután a foszladozó fellegek közül az ő messzesugárzani akaró üstököt kiütötte) megyénk, 's kétségkívül egész hazánk gyönyörű látványául, fölfedeztetett, 's e lapok tisztelt olvasóinak, minden figogtatása nélkül ékutatói ügyességemnek, bemutatattott! — Jött a zápor szegény fejemre! De erre el kelle készülvem lennem mert már dajkáinktól hallottuk az ősrégét, miszerint minden üstökös egyegy esapást hoz nyomorú földünkre! Vihar, fergeteg, viszály, háború, dögvész, éhhalál járnak nyomában e bolygó csillagoknak!... És ki tudja, nem hozand-e ezen új üstökös is illyesmit zaklatott megyénk? nem fog-e ütközni a napba, nem-e a holdakba, hogy fényeket elhomályosítsa?... A kezdet (t. i. a csapások kezdete) már is teljesülni akart rajtam, 's pedig — oh csodák, csodája! — a völgyből *) kerekedék föl a zivatar árva fejemre! De szerencsémre a csillagásztornonyok, melyből én a zalai üstökös bolygását vizsgálgattam, rézedele van, 's a vaslapredőnyöket is idején összevonván, a fergeteg sem fölülről, sem oldalvást nem esapkodhatott meg. 'S én szárazban írhatok tovább is ő üstökösögről. — De hagyjuk egy időre erika égi tümeményt, 's lássuk annak ellenem zúdult daliát. — Mindenek előtt bizonyos Völgyes Márton írt ez üstökös mellett egy „czáfolat”-ot (mint ő firkáját czímezé) ellenem a P. Hírlap 434 számában. Szavát „Haris” ellen intézé e hoshosi hős. Én nem vagyok „haris”, kit szavamról ismerjen a völgy, de ha az volnék is, bizonyossá tehetem, hogy a völgyestől magamat eljlesztetni nem hagynám. 'S nem annál kevésbé, minthogy illy (fogadott, vagy fogadatlan nem tudom, de végtelenül ügyetlen) prókatorok hangja, rozszant kelep csak, melyet már jól ismerünk, 's annak tartunk, a mi — szüretutáni madárijesztőnek. — Ezen Völgyes a B. P. Híradó 119 számában megjelent tudósításomnak némely állításait „valótlanoknak” bélyegzi; de a szerencsétlen kelepelt rozszant kotyogásból épen azon valóság derül a legtisztább igazság napfényére, melyet cikkemből el akart vala kelepelni. Am lássuk. — 1) Mindenek előtt azt állítam én, miszerint „volt híre, pedig nagy, hogy F. és elybaráti Három sz. Királyok napján megfognak jelenmi dudaszóval Egerszegen.” 'S mit mond erre Völgyes? Azt, hogy „csak ugyan volt híre, miképp F. megfogva azon nap jelenmi Egerszegen.” Ez tehát Völgyesnél czáfolat! — De azt mondja ő tovább, hogy a Zalai ugynevezett értelememberek e híre nem telének el aggodalommal? 'S ez már czáfolat! Völgyesnél meglehet. Okos embernél csak pusztá szó, pusztá szó ellenében, és semmi egyéb. És hát a hét sváb, midőn a nyul ellen nagy couragezal kirukkoltak, 's egyik a másik plundrájába kapaszkodva retirált a bokorból kiugrott nyul előtt, vajjon megvallották-e a falú házául, hogy remegve néztek az előttük sétáló ellenség után? — Bármint mondjanak is Völgyesék, azt nem tagadhatják, hogy F-től és embeireitől, 's méginkább a dudás éjzenétől tartottak; valamint tartanak mind mánapig attól is, hogy F. és pártíveit az „elvkerdeseknél” majd ismét megjelennek, 's megtanítják Völgyes uraimakat keztyűben dudálni; — a minthogy erre már volt is példa. — 2) Azt mondám én tovább, hogy F. elmaradván, „csöndesség lön az és másnap; egy kis zajt kivéve, melyet Zalának egy új üstököse támasztott.” 'S Völgyes czáfolata erre talán az: hogy „nem lön csöndesség?” De hogy! Szerinte „előtti nap és este barátságos körökben, 's másnap a gyűlési teremben fontos (!) elmés (??) esipős (!!) és eleven ötletekkel (ho ho!) észrevételekkel, javaslatokkal és roszalásokkal (hu hu!) tárgyalattak a legújabb törvényezikelyek.” 'S ez ismét czáfolat? Am legyen, ha úgy tetszik. En 's bizonyára minden értelmes olvasó, a „csöndesség”-et egy vevők, hogy F. és elybaráti Egerszegen meg nem jelenvén: a zaj, melytől, ők megjelentendvén, a gyűlésben tartani lehetett, nem következett be. 'S hogy ez így lön, maga V. tanúsítja; minthogy a' barátságos körökben vitatást zajnak csak ő völgyessége veheti, sigen természetesen azon physikai oknál fogva, hogy ha a völgybe egy hang kiált is le kissé erősen, a viszhang ott abból roppant zajt csinálhat. Ebből pedig csak az derül ki, hogy völgyes-

*) A „czáfolat” írója valami Völgyes Márton, l. P. H. 434 sz.

ben nem kell keresnünk logicit, a minthogy nincs is, csak nagy fustje. — Kiter itt Völgyes Cs. P.-nak — a zalai új üstökösnek — magasztalására; 's úgy látszik, mohón kapott az alkalmon: hirdetheti, mint annak egy új apostola, miképp ez üstökös „Európát beutazá.” 's pályáját végezvén, rendellen ellipszoidból mint a magyar népjog magasztos igéinek hatalmas szónoka pottyant vissza Zalába. De ezt én mind nem tagadtam; 's azért meg nem foghatom: mit akarna itt czáfolni Völgyes ur? Azt sem tagadtam, hogy Cs. P. nak szíve helyén, lelke tiszta, 's feje jó. Anaton én nem vagyok, hogy tudhasam 's tudva tagadhassam: miképp Cs. P. nak szíve nincs-e jobb oldalán? noha arra is vannak ám példák. Lelke tisztaságát sem vontam, 's vonom kétségbe — szellemileg; de nem merem állítani, ha vajjon nem káprázatkód folyja-e körül a napot, melytől melengeti? kisugárzásából itélve, könnyen illyesmit volna kész hinni az ember. — A fejét mi illeti, az jó lehet — testileg, 's pedig jó annyira, hogy még a fokokoknak is daczolhat; de ha tudományt keresünk benne, esalatozunk, Európát szélitben, hosszában beutazta hajdan egy urnak fabörönde is, de ez végre is csak böröndül jött vissza, és börönd maradt akkor is, mikor otthon a régi meghitt kamrácskába ismét visszahelyezték. Azért ne igen kürtölgesűk az utazást. Jöslő én nem szeretek, nem akarok lenni; de köve hiszek mégis Völgyeseknek, hogy ezen üstökösben, ha majd mint Solon fog ülni a zöld táblánál, a haza épülhessen. Nem épít az, uraim, 's nem is épülhet a haza abban, ki csak rontani tud; 's a zalai divatos üstökös fitymálásai igen is oda látszanak mutatni, hogy neki hivatása csak rontásra van, mi vajmi könnyű munka, mit a kőműves-inas, pallér nélkül is, meg tud tenni! Annak, hogy ügyes építő is volna ezen új üstökös, még nem igen adta jelét. — 3) Azt is állítam én, hogy ezen „üstökös csalékony sugarait ködös udvara-és seprőjével Zala egére hozta át.” — Czáfolatul V. erre azt mondja, hogy ez „ragalom!” Ez már aztán czáfolat! — Igen is, a la „értelemembere,” minő Völgyes. — Ezen állításom valósága kitetszett Cs. P.-nak azon szavaiból, melyeket a XII. törvényezikely felett mondott a gyűlésteremben, 's melyeknek általam hű kivonatban közlése ellen V. sem titkifogást. Azokat czáfolta volna meg Völgyes! Már oly badar beszédek, oly hüiságos és elbizakodott hang, oly fonák szószagyvalék, millyenekkel Cs. P. a legújabb törvényeket rostálta és roszalta (!) csak a zalai anti-Pecsovicsok logicája szerint lehet tiszta fény. Én legyek bár Pecsovics, ha Völgyeseknek úgy tetszik, bírok még annyi észszel, hogy a szénát a csép alatt összevissza kuszált szalmától megkülönböztetni tudjam, 's néhány csillógó, ragyogó szóban, türes — legfejebb is tuljiberalis tapsokat előidéző — fecsegésnél egyebet ne lássak. Am bámulja V. a zalai üstökösnek magas lelkiületét, álljon hozzá közel, fogja fel azt, és oldja meg (az elliptikai utból ment-e ujabban is végzésbe a honoratiorok szavazata? Az üstökös- és völgyes-logica szerint, igen is nem. Mert a ki tiltta kozik, az kedvesen teszi azt, a mi ellen hiába tiltakozott! 'S mivel ez esetben az elnök látta, hogy akarja, nem akarja, a dolog, tiltakozása ellenére is, határozatba megy, e haszontalan tiltakozását visszavonta: a Völgyes pszichologiaja szerint már nem „daczára,” hanem legnagyobb kedvére” történt a végzemény. Auch gut!! Neheztelni tudnék az oly kontárokra, kik „fillentéssel” vádolják leghűbb előadását a dolognak, ha nem látnám, hogy ezen emberkék még csak magyarul sem értenek, vagy legalább érteni, mikor veszett ügyök úgy hozza magával, nem akarnak. Így neheztelést nem, csak szánaokozást érdemelnek. Hosszas volt, mit Völgyes haszontalan fecsegéseire felhoztam; de kellett tennem, nem az ő szép képeért, oh nem! de azért, hogy lássák Zala nemes fiait, milly bárgyu kezekbe adták czáfoló tollukat; hogy lássa Cs. P. ur, milly nem jó kontártollal magasztaltatni; és végül, hogy lássák e lapok t. olvasói, mikint a hírlapi czáfolat legkézzelfoghatóbb bizonyosága tett tudósításom hüiség voltának. Feleltem, mert becsületem állott felelni azon szemtelenségnek, ki pórias aljassággal merete mondani, hogy fillenttem. — Azonban már felhagyok ez uttal az irással, noha volna még sok mondanivalóm S. J.-nak is, azokra, kiket ő kigyelme, a fiscalis ur, a zalai üstökös fényének védelmére a P. Hírlap 438 számában allegált; mivel azt tartom, illy barangoló égi testeket keletkezésükben kell leginkább egész maga valóságunkban megismertetni. De ezt, nehogy hiába vesztegessem időmet e különben nem hálátlan munkára, csak úgy és akkor fogom tenni: ha és a mennyiben e lapok t. szerkesztősége bizonyossá tesz arról, hogy ezen mondandómat is szívesen közlendí becses lapjaiban. *) — A hű jellemrajzok, kivált illy „par force” tündökleni akaró politicusonczoknál, talán nem a leguntatottabb olvasmányok?

BUDAPESTI HIRHARANG. Nem lesz talán érdektelen néhány sorban előadnunk, miképp terjednek 's készülnek nálunk az ujdonságok. Néhány év előtt a nagyhírű Diefenbach tanárhoz bizonyos grófnő folyamodott, kinek arczát görvéllyes bajok a hua nagyobb részétől megfoszták 's valódi

*) Jobb lesz e vitat bereksztettnék tekinteni. Sz. erk.

remmé váltó Diefenbach... gytias után a... lina, hogy fá... lap rezelő, h... hír néhány... Ezek nyomán... lálfejű gazda... dokon viszi... rülvén bírák... lett, 's keyé... e hír, hogy... esinos fiatal... sora tudako... hogy kedvez... lme, így gyá... gyakran olly... semmi alapj... hírvkövesok, borzasztó tö... ják, 's nagy... történet, 's... azonnal le i... első eredeti... minden hírt n... jelen van, m... polgárság má... lemők sok n... vényes társas... bitáni, hogy... akarja magát... Párisból, me... nyos lap azon... került rajzba... téhát, hogy... cziákkal meg... vagy talán ad... Az éhező ár... ámbár éhség... jegyzője” ez... Meg kell valle... reitünk német... kelendőségét... nyelven még... a német fordít... hoz néhány na... — Az idő neh... apadni. — Va... szaporítottak... mert ugys e... árát (több váro... tatták. — A... tételnek, 's a... fog gyözni. — miért van két... néi régiebb sz... füst. „Atila”... neve van. — M... pesten? Mert... — Hol késkének... minden gyűlés... tik meg. — M... gyar, mert mi... (Ujdonság... is élénkben n... vettünk önálló... rész a közzfgye... előtt H orvát... rok története... Habsburgiak i... —1780g terj... leléit adja itt... dinand és Jáno... először fényre... a későbbi dolg... eszközök nyujt... háborúk, hanc... belső, politika... is kiterjesztés... ország és nép... történetbuvár... részrehajlatlan... vallási és polg... kellett. Szent e... sem elhallgatás... az ő méltányos... tól egy- 's a p... zalma és egyér... letére válnak. K... itóimk közt, ki... ség nélküli kor... ugyan azt fogja... gení korszakban... nem létezett. N... érdemi, hogy t... István érteke... méltóbb tárgya... név-fordításokr... De Horvát ott is... kalandoz, 's itt... lendít nem kevé... laci predikátor

remmé változtatták, elannyira, hogy első pillanatban maga Diefenbach is visszaborzadt tőle. Több műtét 's hosszas gyógyítás után azonban annyira sikerült a szerencsétlent helyreállítani, hogy fátyol nélkül is járhatott. E gyógyítás ideje alatt több lap regélé, hogy halálfeju gazdag némbert férjet keres; mely hír néhány hónap előtt több lapban ismét fölmelegített. Ezek nyomán valaki magyar vigjátékot írt, mely ezen halálfeju gazdag némbert Pestre helyezi, 's mindenféle kalandokon viszi át. E vigjáték a színházi választmány elbe kerülven bírálatra, izetlen szövege csakhamar beszéd tárgya lett. 's kevés hét múlva annyi változaton ment már keresztül a hír, hogy néhány nap előtt egy közeli vidéki kádárlegény, csinos fiatal ember, Pestre jött, 's minden vendégfogadóban sorra tudakozódott a halálfeju gazdag hölgy után, mondván, hogy kedvező feltételek mellett kész őt azonnal nőül venni. Ilyen igy ártatlanok a napi hírek, 's nem esoda azután, ha gyakran oly újonságok is közönség elbe jutnak, miknek semmi alapjuk nincsen, mert mindig találkoznak dologtalan hírkövesek, kik külföldi lapokban valamely érdekes vagy borzasztó történetet olvasván, azt rögtön megmagyarosítják, 's nagyítva beszélik el uton utfélen, mint Budapestben történt, 's ha ezt azután valamely újonságíró meghallja, azonnal le is írja, miután minden híreske nyomát lehetetlen első eredeti forrásig kutatnia; hogy pedig az újonságíró minden hírt meghall, az igen természetes, mert ő mindenütt jelen van, mint Hamlet atyjának lelke. — A pesti fegyveres polgárság már megkezdé hadi gyakorlatait, 's harcias szellemek sok nézőt gyönyörködtet. — A polgári uszodát részvényes társaság vette meg, 's a gőzfürdőt meg fogják nagyobítani, hogy mindenki izzadhasson, ki munka által nem akarja magát izzadásba hozni. — Sáros tánczosok visszajö Párisból, megmutatni, milly lábon áll művészetük. — Bizonyos lap azon örömdetes ígéretet tette, hogy Páris több sikerült rajzban fogja olvasóival megismertetni: reménylhetni tehát, hogy Páris lapjai viszont Pestet fogják majd a francziákkal megismertetni. — A „Kör“ díszes lakomát adand, vagy talán adott is már, mely több száz forintba került. — Az ehöz árvaik számára gyűrűnek már az adakozások, ámbár éhségök még folyvást növekszik. — B. Eötvös „Falu jegyzője“ című regényéből már két német fordítás készült. Meg kell vallanunk, hogy jeles magyar munkákat nem szeretünk németre fordítani, mert ez nálunk a magyar kiadás kelendőségét csökkenti, miután sokan vannak, kik a német nyelvben még jártasak, 's azért kényelemből inkább csak a német fordítást veszik meg. — A játkészim választmányhoz néhány nap alatt ismét nyolcz eredeti szimű adatott be. — Az idő néhány nap óta nedves, és a Duna nem igen bír apadni. — Valaki csodálkozott, hogy a pesti nyomdák nem szaporítottak: ez azonban alkalmasint azért nem történik, mert ugyis elég van itt, a mi bennünket nyom. — A borárát több városi csapásokban két krajczárral magasra rugattak. — A közlegő tisztújításra folyvást nagy készületek tételnek, 's alkalmasint már is el lehetne mondani, hogy ki fog győzni. — Valaki kérdezte, hogy „Atila“ gőzösek ugyan miért van két kéménye? Azért, viszonzák többet, mert minél régebbi származása a magyar, annál több benne — a füst, „Atila“ pedig azon gőzös, mellynek legrégebbi magyar neve van. — Mért nem kaphat a vizgyógyászat lábra Budapestben? Mert az olvasás kedvelése napról napra nagyobb. — Hol kések leginkább az órák? Magyarországon, mert minden gyűlés félóra múlva a külföldi határidő után nyitatták meg. — Mellyik most a legkényelmeseb nemzet? A magyar, mert mindig ül. —

TUDOMÁNYOS VILÁG.

Hazai irodalom.

(Újonságok.) Valahára a történettudomány is élénkebben mozog. Az utolsó időkben valamely sürűben vettünk önálló historiai munkákat, mellyek közt a nagyobb rész a közfigyelmet nagy mértékben megérdemli. Mindenek előtt Horváth Mihályt kívánjuk kiemelni, „A magyarok története“ harmadik szakaszát (Pápa, 1844), mely a Habsburgiak időszakát foglalja magában, ugymint az 1526—1780-ig terjedő kort. A szerző bővebb források tanulmányait adja itt, névszerint új világosságban tűnik fel I. Ferdinánd és János korok a Bucholtz, de leginkább Gévay által először fényre hozott diplomáciai emlékek használatával, de a későbbi dolgok is, mellyekhez gyakran nyomtalanul segédesszük nyújtottak jeles adalékokat. „S a szerző nemcsak a háborúk, hanem a törvényhozás tetteire, a nemzeti életre, a belső, politikai, vallási, közéleti, népszármányi állapotokra is kiterjeszkedik, lehetőleg hű képét igyekezvén rajzolni az ország és nép történetét, 's viszonyait. Ő egyszerűen történetíró, és történetíró; ott elfogulatlan vizsgálát, itt részrehajlatlan bírálát tüntetik őt ki. E kényes időszakhoz — a vallási és polgári forradalmak időszakához — épen ily férfi kellett. Szent előtte az igazság, bármely részen áll az, 's azt sem elhallgatás, még kevesebb elforgatás által nem sérti; de az ő méltányos bírószerke előtt az ítélet ment a szenvedelemtől egy- 's a pártvézetől 's egyoldalúságtól mástelül; nyugalma és egyenessége eszének és szívének egyaránt becsületére válnak. Horváth Mihály első, újabb magyar történetíróink közt, ki a Mohács-utáni szerencsétlen, de nem dicsőség nélküli korszakot őszintén merete megírni. Reméljük, hogy ugyan azt fogja merni és tudni a negyedik, u. m. a lothringeni korszakban, melly eddig historiánkban ugyszólván még nem létezett. Nemzetünk e félszázad alatt századokat élt, 's érdemli, hogy történetíróját valahára megtalálja. — Horváth István értekezése „A szlavinokról“ (Pest, Trattner, 1845) a legtöbb tárgyát érdemlő szorgalom munkája. Itt is a népműfordításokra alapították számos néptörzsökön azonosítása. De Horváth ott is tanulságos, hol a hypothesisok terrenumán kalandoz, 's itt azonfelül még a horvát-magyar kérdéshez is lendít nem keveset, hálára méltó. Ide sorozzuk néhai szilvácsi predikátor Keresztési József 1799ben készült, 's

a buzgó felapáthi Molnár Sándor által most először (Pozsony, Wigand, 1844) kiadott nyelvvizsgáló munkáját: „Magyar nyelv eredete“; melly, noha a hasonlító nyelvészet 's a történettudomány mai állásának meg nem felel, egy közös nyelvből, mellyet bárkainak nevez, származtatván a bibliára támaszkodó szerző, minden többiekkel együtt a magyart is, 's magát a nemzetet hasonlóképp egyenesen Noe bárkájából szállítván ki: de az okakodva olvasó fog találni holmit, mit hasonlító vizsgálatai közé bevehet. — Hasonló álláspontból indul Lakatos György gamási plebánus, „A magyar nemzet eredeti hona“ című értekezésében (Pest, Trattner, 1844), teljes ignorálásával a történet- és hasonlító nyelv-tudomány jelenkori roppant haladásainak. Már itt a mulatságos elem tetőzik. A jóakaró öreg ur Kánaánból hoz ki bennünket, hol eleink „majd közvetlen“ istentől tanultak el az ily kérdések. — Azért térjünk mi is másfelé, termékegyebbe, éltebb munkákhoz. „S itt először is Hartleben legújabb vállalatával találkozunk. Címe: „Történeti könyvtár,“ jeles történeti, életrajzi, ország- és népműveltető munkák gyűjteménye, kiadja a m. tudós társaság néhány tagja. (Pest, 1844—5). Eddig kilencz szállítvány: 1) Az emberi művelődés története, németből szabadon Bajza által két kötetben; 2) Az angol forradalom története, Dahlmann után ugyanattól; 's megkezdve 3) Washington élete, Sparks után szabadon Czuczortól. — Dahlmann munkáját az angol forradalom történetét, a német közönség lelkesedve fogadta, két kiadás követte egymást egy évben. 's az, magyar köntösében, mint az első is, mit sem vesztett, Bajza kerek, hangzatos és correct nyelve által. Korunkat méltán lehet forradalmi kornak nevezni: a régi idő sirba szállt, 's temetője felett egy új sarjad elé, de a régi kapcsolatok elvált és elváló elemek még forognak, az új formák, 's azokban az új lényeg is, meg nem állapodtak. E forrongásban, e fejlődési processushoz majd minden nép, a miénk is, részt veszen: ily korban pedig a historia legtanulságosabb szakasza az, mik az újabb forradalmi plasisokat terjesztik elénkbe. Fő fontosságú e részben az angol forradalom, melly, valamint egy századdal előzte meg a francziát, ugy erre sok tekintetben hatott, 's sokban ezt magyarázza. A kétőt egymás mellett kell tanulunk, tanulunk megmondolva 's elfogulatlanul: 's nem maradand el az okulás az iránt, rövidbe és biztosabb uton éressék el a czél, mellyet mások hosszú inséggyel, vérrel 's minden érdekek, a nemesb érdekek megrázkódásával is, vásároltak meg. Erdekes mellékdarab Washington élete, melly az amerikai felszabadulási küzdelmeket is magában foglalja. Ha jól vagyunk értesítve, a franczia forradalom története követendő ezeket. Szerencsét kívánunk a kiadóknak e vállalathoz, melly mások felett képes bennünket világtörténeti álláspontra emelni, a jelenkor mozgalmait és hivatása helyes megismerhetésére. — Némileg mellékmű ehhez szinte Hartleben Uj Pletarchja, vagy „minden korok és nemzetek leghíresebb férfiai és hőlgyeinek arcz- és életrajza.“ Ezen, eredetileg német munka a 19dik szállítványig haladt elő, mellynek mindenike négy aczéltáblán huszonegy, többnyire hiteles és hasonló arczképet 's az illetők jól írt életrajzait közli. Magyarját Bajza adja, 's eddig 3 füzet van kezünkönél, mindenike 40 kron. Kidolgozás, nyelvezet, képek 's nyomtatási díszes kiállítás egyiránt ajánlják. — Emeljük meg még e helyt Diener Endre pesti evang. prof. tömött tartalma 's jól írt tankönyvét: „Az evangéliumi keresztény vallás és egyház történetének rövid vázlat.“ (Pest, ifj. Kilián, 1845.)

Hirlapi szemle.

Pesti Hirlap (444. sz.) „Allásunk“ fölirat alatt a P. Hirlap láthatlan vezetője szóval föl azon vád ellen, mellyenél fogva az általánosság terén marad inkább, a helyett, hogy elveit a napi kérdésekre alkalmazólag tisztába hozni iparkodnék, és igéri, hogy e vádra, mellyet a B. P. Hirlap emelt ellene, a mennyiben való, tetlegesen megfelelend. Ezután az Erdélyi Hirladót lekenyerezni kívánva, bókot csak neki 's mondja, hogy elvrokosság tekintetéből mindig nagyra becsülte ezen collega urat, 's esodálja, hogy az „Atalaku-lásunk“ czikk ellen még ő is Brutuskint tört ragad, holott közöttük a P. Hirlap között semmi véleménykülönbség nem uralkodik, mit idézettekkel akar bebizonyítani; mi ha valóban ugy lenne, semmi okoskodásra nem volna szükség. Így megkötve a rokonelvű Erdélyiylet a frigyét, a tiszt. czikkpárt részt a P. Hirlap jelen állását fejtegeti, részint a központosítás elve ellen felhozott vádakot visszatarolni készül: az egésznek kivonata megmutatni azt, hogy a P. Hirlap a centralizációt mégsem akarja oly igen nagyon, a mint akarja. Végre a Nemzeti Újság szemleirőjének fordul, 's ünnepelesen lerakja, mintha bírálataban a P. Hirlapot felszértési 's hűtelenségi bünnel, 's tudja isten, mivel vádolta volna, 's különösen az ellen berzenkedik a b. ur haragja, hogy egy névtelen által történt, a mi azonban nem történt, csak a szavaknak szükség más értelmet, mint minőt b. ur tulajdonított, adni. Csodálatos, hogy sajátvilágunkban örökké azt kérdezzük: ki írt valamit? mintha a személy, 's nem az ész adná a czikk becsét. Kérjük a tiszt. b. urat, vajjon ha valami névtelen oly tervet adna elő, mellyszerint hazánkat kétségkél minden bonyolodásából ki lehetne bontani, nem fogadná el azon tervet, azért mert névtelen készítette; vagy ha megtudná, kitől keletkezik a terv, elvetné azt, mert a tervező oly szerencsétlen és a b. urnak nem tetszik. — Anyiszor elmondottat föl, nem ki, de mit 's praxisban mindig megfordítva tartjuk. — (442. sz.) Per quam regulam nem jog a magyar nemesség adoménességé? Az adókérdés minden párt előtt oly világos, hogy melyebbe taglalásába eszünkdi, a hirlap szedőjének unalmas farsztása lenne, 's fellette elfogult kebelnek, mellyet inkább makacs megátalko-

dottság mint meggyőződés vezérelnek, lehet a nemadózás mellett nyilatkozni. A B. P. H. adóiránti nézetét elég bőven előadja, 's azokat itt taglalni szintolly felesleges, mint jutalmatlan munka lenne, annyival inkább, mivel azok mellett változatlanul áll. Lehetne itt a tiszt. czikkirő törvény magyarázatai iránt észrevételeket tennünk; nevezetesen megemlítenünk, hogy a régi törvényekre hivatkozás nem ér semmit, mikor újabb törvények ellenkezőt rendelnek, de azok részint a szemle körén túlterjednek, részint pedig csak hasztalan vitára szolgáltatnak anyagot. Adóznunk kell, szükséges az és üdvözöz hazánkra nézve; a kérdés tehát csak az marad, hogyan? mennyit? milly kezesseg mellett, és mitől? — az az: vagyunkat minden viszonyainban kell előbb ismernünk, 's nem azon hibás összeírásokból, mellyek eddig forognak kézen, hanem hiteles adatokból. E gondolatnál eszünkbe jut a statisztikai bureau, — de ez hic labor, hoc opus, és így a P. H. 445d. és 446d. számbeli buzgó vezérczikket szemlel pontból túlhaladottnak tartjuk. Van a 442d. számban, egy adózársbarától még egy nyílt levél, melly a zalai ajándékozók esetét hozza fel, 's elragadtatásban Zalát kis Amerikának nevezi. Mit akart ezzel a nyílt levél írja mondani, nem tudjuk, 's talán ép így van ő is. Mindenesetre csak „nemes“ és így nem republicanus Amerika. Az ily fellengősi játék azután neveltségessé teszi a legjobb ügyet is. Mert valóságának véve, állítása biczegő silányság, tréfának pedig igen komoly, 's az ily amerikománia a jónak is képes ártani.

S z á z a d u n k (26d. sz.) Virányi az esküről értekezik. Czikkirő kiemeli az eskü fontosságát vallási, közből, 's törvényes szempontból, 's fájlatva fájlatja, hogy eddigelé az esküre oly csekély figyelem fordítottak, miszerint ez erkölcsi tekintetben ártani fog a polgársatnak, ha kellő szigorral nem korlátoztatandik az esküvel játékozás. — Ugyanazon számban olvassuk Lacny Miklósnak honunk legsürgetősb teendői körüli nézetét, 's azokat a mezei gazdaság minden ágának emelésére szorítja, ebből szivárogtatja anyagi 's szellemi boldogulhatásunkat, minthogy általa szegénységünk elavólitattik, 's a nemzet ereibe új élet öntetik, mi által szüni fognak mindazon bajok, mellyek a nemzetet több tagjaiban fájlatmasan nyilvánulnak.

Erdélyi Hirdő (23. 24. 25. 26d. sz.) Házipénztár. Pálffy Jánostól. Kijelentvén sz.: milly káros Erdély haladására a házi pénztárról 83 éves megfosztatás, sajnálja, hogy az adózásra nézve Magyarország példáját nem követelmű, 's midőn körötte minden nemzetet ezen 83 év alatt előhaladni lát, egyedül ő kénytelen elmaradni a korszerű kifejlésben. Ezután átmenvén fölfogott tárgyára, e négy kérdést tűzi ki: 1) Van-e Erdélynek törvényszerű joga a házipénztárhoz? 2) Szükséges és ohajtandó dolog-e a házipénztár átvétele? 3) Mellyik azon ut, mellyen az átvétel legcélszerűbben eszközölhető? 4) Szükséges-e, igazság-e, hogy a nemesség is hozzájáruljon a házi költségek aránylagos fizetéséhez? Az első kérdést illetőleg igenlőleg válaszol. A másodikra nézve földézi, milly visszásan hat a megéké a házi pénztár nem léte, mi okból sok fonákság mutak ki, melly mind el fogna tűnni, ha ezen nyomasztó nyűgből kiszabadulna Erdély. A harmadik kérdést illetőleg, két utat jelöl ki, mellyen a házi adó átvétele eszközölhető volna; első hogy az adózónép fizetési status quoja megmaradván, mind azt, mi a megékében hiányul mutatkozik, a kebelbeli nemesség tartozzék fizetni; a második, ha kiki, nemes és nememes, birtokaránylag járul a közös költségek fizetéséhez és ezen második módot, több fölszámlált okoknál fogva igazságosbna is és célszerűbbnek is tartván, inkább pártolándónak mondja. Végre a mint természetesen következnek, czikkirő mind szükségesnek, mind igazságosnak vallja, hogy a nemesség, melly a közbőlban szintugy mint akár mellyik adózó osztózik, birtokaránylag járuljon a házi kiadás költségeihez, mi hogy minél előbb létesíttessék, törvény által ohajja az adót szentesíttetni. *

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. A követkamara apr. 3—7. a pótló vámtörvényvel foglalkozott 's azt az utóbbi napon elfogadta. Ezen kívül Sèn Benoist, a Muret de Bortfőle kamatleszállítási indítványt vizsgált bizottmány véleményadója, előadta e bizottmány jelentését, mellyben annyiból tér el az indítványozótól, hogy a hitelezőket további leszállítás ellen 10 év helyett 7 évig javasolja biztosítani, az időhatárt pedig, mellyben a statusadóssági 5 pretes. leveleknek beváltása vagy 4/5 pretesekké alakulása közt választathassanak, a törvény hirdetése után 20 napra, az Európában vagy Algírban tartozkodóknak 2 hónapra, az egyébbhol lakó hitelezőknek pedig 1 évre szabja. E módosítások a hitelezőket még jobban terhelik. A bizottmány ily gyors elkészülése váratlanul jött. (Ugyanezap este ministeri tanács tartott, mellyben a király hírszerint eltökélését tudatá a cabinettel a statuskamatok leszállítása iránt. Határozottan ellene van, szöszegésnek tekintvén azt a hitelezők ellenében. A ministerek e tanácsban azt határozzák, hogy a kamarai vitaközásban közönyösek lesznek, a netán elfogadandó indítványt a páirkamarában előterjeszteni készennek, e kamarában módosításokat eszközölnének, mellyek a követkamara a budget-viták bevégezése után jöhetnek majd csak tárgyalás alá, 's így az egész ügy a jövő évi gyűlésre marad, nehogy a király a rendszabálytól a szentesítést megtagadni legyen kénytelen). — 7én a második vámtörvény elfogadása után két indítvány tárgyalattott 's egyike közelebb tanácskozás alá bocsátatni határozottat, a másik félrevetett. Amaz Lasnyer és Boissy d'Anglas ismeretes indítványa volt, miszerint az angol törvényhozás példájára kamarai képviselőknak a statussal vállalati szerződésekre lépni tilos legyen. Duchatel belügyminister maga is kívánta a részletes tanácskozást. A másik Cremieux indítványa volt, miszerint a második jury-jegyzék vagy is az ugy nevezett capacitás (honoratörök) orvosok, ügyvédek, nyugalmazott tisztok 's b. követválasz-

